

Kas žmogui teikia ramybę?

Pasak senovės graikų mitologijos, mūsų pasaulis, kitaip – Žemė (Gaia) atsirado iš visa apimančio beribio Chaoso. Taigi, visos egzistencijos (kartu ir žmogiškosios) prigimtis – chaotiška. Tai priešinga būsenai ramybei, kurią būtų tikslinga įvardinti kaip harmoniją. Galime daryti prielaidą, jog būtent chaotiška žmonijos prigimtis lemia polinkį maištauti. Ironiška, bet maištas prieš chaotiškumą yra ne kas kitas, kaip amžinas harmonijos siekis. Gilindamiesi į filosofijos istoriją pastebėtume, jog žmonės visais laikais siekė visuotinės santarvės, harmonijos, pilnatvės jausmo. Šių pajautų paieškos prasidėjo dar pačios Antikos laikais – III a. per. Kr. atsiranda stoikų filosofija, romumą deklaruojanti kaip pačią svarbiausią vertybę. Tačiau vėlesnių laikų žmogus, ypač šiuolaikinis, ramybės dažniausiai ieško alternatyviais būdais. Tad kyla natūralus klausimas – koks yra universalus harmonijos receptas?

Vidinės ramybės žmogui padeda siekti religija, mat pastarosios iškeliamos vertybės yra orientuotos į santarvę ir bendrą visos kūrinijos gėrį. Kalbėdama apie religiją, nesu linkusi jos sprauti tik į krikščionybės rėmus, mano nuomone, derėtų ją asocijuoti su dvasingumu plačiąja prasme, o dvasingumas, žinia, būdingas visoms pasaulio religijoms. Minint dvasingumą ir stengiantis apibrėžti dvasingo žmogaus vertybes, derėtų prisiminti Mathias Jungo veikalą „Mažasis princas mumyse“ ir jame apibrėžtą būtiškosios nuostatos žmogaus sąvoką. Anot Jungo, tai toks žmogus, kurio didžiausia vertybė yra santykis su kitu žmogumi. Tad dvasingumas padeda žmogui suvokti materijos menkumą ir santarvės svarbą, o iš šio suvokimo kyla dvasios ramybė. Kitas pavyzdys – lietuvių rašytojos Jurgos Ivanauskaitės dvasinės paieškos. Rašytoja nuodugniai tyrinėjo budizmą, ne kartą keliavo į Tibetą, apie savo dvasinę kelionę išleido trilogiją. Tačiau gyvenimo pabaigoje, sužinojusi, jog serga vėžiu, Ivanauskaitė atsigrėžė į tradicinę mūsų krašto religiją – krikščionybę. Krikščioniško mokymo tiesos padėjo rašytojai rasti ramybę, santarvę su savimi ir kitais paskutiniaisiais gyvenimo mėnesiais. Tai, jog religija gali padėti rasti vidinę ramybę, liudija ir literatūra. Vienas žymiausių XIX a. pab.–XX a. vid. lietuvių rašytojų Juozas Tumas-Vaižgantas augo itin religingoje šeimoje. Pamaldžios motinos noras jaunajam Tumui buvo svarbesnis už jaunuoliškas abejones ir jis pasirinko kunigo kelią. Kitaip nei kitas žymus rašytojas Vincas Mykolaitis-Putinas, to niekada nesigailėjo, nors ir abejojo savo pašaukimu. Vaižgantui labai būdinga krikščioniška nuostata – siekti visuotinio gėrio. Aršiausiai gėrio Tumas siekė savo tautai – stengėsi dėl Lietuvos laisvės, o vėliau nesibodėjo kritikuoti nepriklausomos šalies ydų, norėdamas, jog tauta tobulėtų. Visur ieškojo „deimančiukų“, net ir savo kūrinių kritikuotinuose personažuose. Pavyzdžiui, apysakos „Dėdės ir dėdienės“ pagrindiniai veikėjai Severja ir Mykoliukas, nors ir sulaukia aršių kritikos strėlių už pasyvumą, vis dėlto pagiriami už darbštumą*. Tačiau dar stabtelkime prie Mykoliuko personažo, mat jis puikiai iliustruoja religijos svarbą ramybės paieškose. Pasyvusis Mykoliukas, nemokantis kovoti už savo laimę, praranda vienintelę gyvenimo meilę – Severją. Jai ištekėjus už tįjūno Geišės, gyvenimo paguoda tampa prisiminimai apie ją bei religija. Mykoliukas tampa itin pamaldus, kiekvieną sekmadienį skuba į bažnyčią, pasidabinę kadaise Severjos dovanotu šalikėliu. Malda, religija teikia Mykoliuko sielai ramybę. Analizuodami šiuolaikinių žmogų, pastebėsime, jog jam būdingas irzlumas, nervingumas. Galbūt, tik galbūt tai susiję su plintančiomis ateizmo tendencijomis? Matome, jog žmogui harmonijos siekti visada padėjo religija, iš jos kylantis dvasingumas ir dvasingumui būdingos vertybės, skelbiančios visuotinės santarvės ir gėrio idėjas.

Kalbėdami apie dieviškąją energiją turime suvokti, kad pirmiausia ji reiškiasi gamtoje. Kadangi žmogus yra Dievo kūrinys, būtent gamtoje jis gali patirti harmoniją, nes gamta tampa savotiška paties žmogaus refleksija. Šį teiginį tikslingiausia būtų iliustruoti tyrinėjant pagoniškas religijas ir ritualus, ypač senovės baltų tikėjimą. Šio tikėjimo esmė – suvokimas, jog gamtos objektai ir žmogus yra vienis, nes kilo iš dievų (kurie dažniausiai ir yra šių objektų simboliai). Dvasios ramybės pagonys siekė gyvendami visiškoje vienybėje su gamta, dieną pradėdami žodžiais:

„Saulala, motula, užtekėk“, o baigdami: „Nusileido Saulelė vakare raudona“. Gamtos ir žmogaus tapatumą ir iš to atsirandančią harmoniją liudija ir literatūra. Žymus XIX a. lietuvių dvasininkas ir poetas Antanas Baranauskas nuo jaunystės puoselėjo taip romantikams svarbų ryšį su gamta, miškų apsuptyje praleido gražiausias jaunystės dienas. Vėliau, Praniauskų šeimos remiamas, įstojo į kunigų seminariją, kurioje susiginčijo su vienu savo dėstytoju, teigusiu, jog gamtos grožį tinkamai įstengia apdainuoti tik skambi lenkų kalba. Ambicingas jaunuolis panūdo įrodyti, jog tam puikiai tinka ir lietuvių kalbos skambesys ir taip gimė garsioji poema „Anykščių šilelis“. Pirmoji lyrinė poemos dalis yra orientuota į praeitį ir kupina tipiškai metafizinio ilgesio. Buvęs šilelis primena rojaus sodą, jame žmogus patiria harmoniją, sielos atgaivą, katarsį. Lietuvių miške užplūsta tokie intensyvūs jausmai, jog jis nežino, kodėl verkiąs. Tai, jog gamta taip artima su žmogumi, šiuo atveju, su visa tauta, suvokiama iš antrosios, labiau epinės poemos dalies. Aprašomi trys miško naikinimo etapai leidžia suprasti, jog nyksta ir pati tauta, jos dora. Taigi, sielos ramybę gali būti patiriama gamtoje, kadangi žmogus, kaip ir vis dieviškosios energijos kūrinija, yra neatskiriama jos dalis.

Grįžkime prie Antikos mitologijos. Jeigu sektume mitologijos siužetine linija, pamatytume, jog iš Chaoso gimė tobula tvarka. Deivė Gaja sutvėrė Uraną (dangų) ir abu kartu jie pagimdė daug kitų dievybių. Kai kurių iš jų vėliau laukė sunki kova su titanais, kurią laimėjus pasaulyje įsiviešpatavo tobula Olimpo dievų tvarką. Ir stojo ramybė... Ar tikrai? Žmogaus prigimtis yra chaotiška, tai jau išsiaiškinome. O chaosas – nuolatinis vyksmas. Taip ir žmogus išsvajotosios Olimpo ramybės (nors žinant šelmiškus Olimpo dievus, gal vertėtų sakyti „tvarkos“) siekia visą gyvenimą.

**Žvaigždute pažymėti nedideli turinio trūkumai.*